

connexions

Escac a la llibertat d'expressió

vista prèvia >

Podem dir lliurement el que pensem? Podem expressar-nos amb total llibertat? Podria semblar que en plena revolució tecnològica les llibertats de pensament, opinió i expressió estarien més garantides que mai. Però fent una petita ullada als països occidentals, i al món sencer, es comprova fàcilment com dia rere dia un tel d'autoritarisme i de control va caient sobre la ciutadania.

Catalina Gayà

Professora del Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura de la UAB

@catalinagaya

La germana de Valtònyc,¹ el raper condemnat a tres anys i sis mesos de presó, parla amb el megàfon a la mà. Parla, és clar, del seu germà, d'aquell jove que ara té 25 anys i que, als 19, va fer pública a Youtube una cançó que, segons la sentència del Tribunal Suprem, suposa «un enaltiment del terrorisme, calúrnies i injúries greus a la Corona». Hi ha una cinquantena de persones envoltant la germana; a ella se li romp la veu quan li cau la primera llàgrima, aplaudeixen i ella segueix. La majoria de la gent té 40 o 50 anys. Només tres o quatre adolescents, acompanyats pels pares. La majoria són mestres, professors, funcionaris. És dissabte, i fa fred, comença una onada de fred siberià a Mallorca. Ella acaba. Aplaudiments. Un jove agafa el micròfon i entona «Bella Ciao», el famós càntic partisà, i es poden contar amb els dits d'una mà les persones que saben la lletra. Aquesta és gent que va sortir al carrer, per primera vegada, per protestar contra la política de persecució del català que l'expresident del Govern de les Illes Balears, José Ramón Bauzá (1970) va dur a terme entre

2011 i 2015. Va ser al 2012, el mateix any que Valtònyc va fer un *click* i va pujar a Youtube, a *La Tuerka Rap*, la cançó «No al Borbó». Era, segons la plataforma Youtube, un 19 d'abril. Sis anys després acumula 65.912 visualitzacions i desenes de comentaris com: «*¡A la cárcel por esto?*».

Tenc 42 anys; vaig néixer 25 anys abans del canvi de segle, l'any que morí Franco, en fa 21 que publico com a periodista a mitjans: locals, estatals i internacionals i, al febrer 2018, tenc molt clar que allò que podia publicar al 1997 —quan vaig fer la primera crònica sobre el túnel de Sóller, un cas de corrupció que canviaria el panorama polític balear— no és el mateix que puc escriure públicament com a periodista avui dia, ni a Catalunya ni a revistes internacionals. Tampoc puc expressar-me, com a ciutadana de l'Estat espanyol, de la mateixa manera a les xarxes com ho fèiem al 1999, quan la xarxa semblava que seria el nou centre d'organització social i, sobretot, un espai de llibertat i construcció de coneixement cooperatiu.²

---

2 CASTELLS, *Redes de indignación y esperanza. Los movimientos sociales en la era de Internet.*

M'han censurat com a periodista? No. Hi ha hagut un canvi explícit de les regles del joc? Sí.

El gener del 2015, la redacció de la revista satírica francesa *Charlie Hebdo* va viure un atac extremista que va costar la vida de dotze persones, una xifra que va elevar-se fins als disset assassinats. Europa ho va viure en directe, com un malson televisat segon per segon i narrat a les xarxes per testimonis, pels qui eren als carrers de París. Després d'aquest atac, a diferència d'altres atemptats extremistes anteriors, es va encendre un debat a Occident: el de si la llibertat d'expressió ha de tenir límits i quines són les obligacions morals que ha de tenir l'individu per fer-ne ús.

Ens fixam en una imatge. Uns dies després de la massacre, quatre milions de persones van sortir el carrers del món protestant contra aquells assassinats. Mandataris de tot el món van assistir a la manifestació de París. Entre aquells mandataris, representants d'alguns països com Rússia o Turquia on hi ha periodistes i activistes empresonats. O Mariano Rajoy (1955) que, només uns mesos

---

1 Nom artístic de Josep Miquel Arenas (1993).

Podem entendre internet com una eina que fomenta la democràcia si està en mans privades i si els estats han desenvolupat mecanismes de control de la llibertat d'expressió?

després, aprovaria la controvertida Llei de protecció de la seguretat ciutadana, coneguda com la «llei mordassa», una reforma del Codi Penal per introduir una esclatxa que, en teoria, prometia perseguir les manifestacions d'odi per motius com el color de pell, l'origen, el gènere o l'orientació sexual i que, per algunes organitzacions, suposa el principal retrocés democràtic que ha viscut l'Estat espanyol des de la fi de la dictadura.

La Llei de protecció de la seguretat ciutadana endureix les sancions per organitzar manifestacions no autoritzades, negar-se a dissoldre una concentració o, entre d'altres, provocar aldarulls. Les multes van des dels 600 als 600.000 euros pels incidents més greus. A més el text estableix càstigs econòmics per a qui difongui imatges de les forces de l'ordre, faculta els agents dels cossos de seguretat per a realitzar escorcolls al carrer i legalitza les denominades devolucions en calent que el Govern espanyol porta realitzant en els últims anys i que contravenen el fixat per diverses directrius de Drets Humans previstes en tractats internacionals.

L'ús de la xarxa per a difondre un discurs d'odi és perseguit, amb diferències, a totes les democràcies occidentals, però, a l'Estat espanyol, els casos en què s'ha aplicat la legislació posen en qüestió la pròpia llei vigent, és a dir, la «llei mordassa». Escriu Moha Gerehou (1992), periodista i president de SOS Racisme a Madrid a *Eldiario.es*: «És hora de posar els punts sobre les is en les lleis que protegeixen la llibertat d'expressió i lluiten contra els delictes d'odi per evitar que unes amenaces de mort racistes surtin impunes mentre es condemna a César Strawberry per sis tuits i un retuit».³ El 2016, un grup de persones van simular la seva subhasta a Twitter. En la investigació policial, denuncia Gerehou a l'article, no es va plantejar el component racista.

Tres anys després de l'entrada en vigor de la llei, l'anàlisi d'alguns dels casos més mediàtics en què s'ha aplicat la norma a l'Estat espanyol deixa dues certeses: la ineficàcia

en la protecció de les anomenades minories i el debat continu sobre els límits de la llibertat d'expressió que suposa la interpretació d'aquesta. El PEN internacional,⁴ per exemple, va denunciar l'any passat que la llei criminalitza la protesta, la crítica i la dissidència. La Plataforma en Defensa de la Llibertat d'Informació va qualificar el 2017 de «molt mal any per a la llibertat d'expressió»,⁵ especialment per les condemnes per terrorisme a persones sense cap relació amb activitats violentes i només per les seves opinions en xarxes socials o en versos i cançons.

Amnistia Internacional denunciava a l'informe del 2017,⁶ entre d'altres atropellaments dels Drets Humans, la restricció «desproporcionada» de la llibertat d'expressió a l'Estat espanyol. «Alçar la veu s'ha tornat cada vegada més perillós en les xarxes: estan sent criminalitzades lletres de cançons i bromes sota categories vagues», es llegeix. A l'informe es

3 César Strawberry, nom artístic de César Montaña Lehmann, va ser detingut durant l'Operació Araña per la Guardia Civil per enaltiment del terrorisme, incitació a l'odi, humiliació a les víctimes del terrorisme i insults a la Corona, a causa de sis tweets. Ha estat condemnat a un any i sis mesos de presó pel TS.

4 PEN INTERNACIONAL. «Resolución sobre el Estado Español».

5 «2017, el año de los delitos de opinión».

6 AMNISTIA INTERNACIONAL. «La situación de los derechos humanos en el mundo».

La llibertat d'expressió ha de tenir límits? Quines són les obligacions morals que ha de tenir l'individu per fer-ne ús?

qualifica l'ús excessiu de la força en relació a les càrregues policials de l'1 d'octubre a Catalunya i titlla «d'excessiva i desproporcionada» la presó preventiva decretada per Jordi Cuixart (1976) i Jordi Sànchez (1964), presidents d'organitzacions independentistes acusats de sedició, un delictes, segons la seva opinió, «definit de forma molt general».⁷

L'informe també denuncia que, al 2017, desenes de persones van ser processades i vint van ser declarades culpables per «enaltiment del terrorisme» i «humiliació a les víctimes» a les xarxes socials. I denuncia que periodistes i ciutadans particulars van ser sancionats per la Llei de protecció de la seguretat ciutadana. El document recull, entre d'altres, el cas de Cassandra Vera, tuitaire condemnada a un any de presó pels seus acudits sobre Luis Carrero Blanco i que, finalment, va ser absolta pel Tribunal Suprem.

Recuperant l'informe de Reporters Sense Fronteres del 2017, es cons-

tata que l'Estat espanyol es troba en el número 29 de la llista i s'enumeren un seguit de preocupacions pel que fa a l'augment de pressions després de l'aplicació de la Llei de protecció de la seguretat ciutadana que, segons afirma Reporters Sense Fronteres, ja «va començar a afectar els professionals de la comunicació el 2016».

L'ONG destaca que «almenys sis periodistes van ser sancionats amb multes, acusats d'impedir la tasca dels agents de la policia o d'haver-los pres fotografies». També recull les acusacions de «tots els partits de l'oposició» sobre el «control escandalós en la informació a RTVE».

A nivell internacional, el 2017, segons el mateix informe, 65 periodistes van ser assassinats —aquesta xifra inclou periodistes professionals, periodistes no professionals (també anomenats «periodistes-ciutadans») i col·laboradors dels mitjans de comunicació. D'aquests, 26 van perdre la vida quan exercien la seva tasca informativa, víctimes col·laterals de bombardejos o atemptats; i altres 39 van ser assassinats de manera

intencional, per la seva feina de recerca, que afectava els interessos de les autoritats polítiques, religioses, econòmiques o de grups criminals.

De fet, fins l'1 de desembre de 2017, a tot el món, 326 periodistes estaven detinguts per haver exercit la seva tasca informativa.

Uns noms: Caruana Galizia (1965-2017), la periodista d'investigació més famosa de Malta. Javier Valdez (1967-2017), cronista del narcotràfic a Mèxic, un país que acumula 105 periodistes assassinats en els últims disset anys. I, per desgràcia, la llista continuarà el 2018 amb noms com el del jove periodista eslovac Jan Kuciak (1990-2018), conegut per les seves investigacions sobre corrupció per al portal de notícies *Aktuality.sk*, assassinat el febrer del 2018.

L'objectiu comú dels seus detractors: fer-los callar.

A la introducció de l'informe de Reporters sense Fronteres s'afirma que la llibertat de premsa «mai havia estat tan amenaçada» al món. A la cua, hi continuen Corea del Nord, Eritrea i Turkmenistan, però l'informe també

⁷ En el moment d'escriure l'article Cuixart i Sànchez són acusats d'un delictes de rebel·lió, amb penes de presó molt més altes que el delictes de sedició.

Reporters sense Fronteres afirma que la llibertat de premsa «mai havia estat tan amenaçada» al món

adverteix que «l'obsessió per la vigilància» i la vulneració del respecte al secret de les fonts ha portat a països com els EUA (43è), Nova Zelanda (13è), Regne Unit (40è) o Xile (33è), a baixar posicions a la classificació.

Busco a la BBC i a *The Guardian* —té una secció sencera sobre *freedom of speech*—, a *El País*, a *Eldiario.es*, a *Il Corriere della Sera* o al *The New York Times*, i en el debat a l'entorn de la llibertat d'expressió apareixen tota l'estona dos conceptes: la propaganda i la postveritat.

A l'epicentre de la propaganda: un grup terrorista, Daesh, que utilitza internet com a eina de captació a l'estil d'una secta. En un debat públic de més d'una hora, la BBC analitza si el reclutament per part de Daesh de joves a Occident a través d'internet i la publicació de la seva revista *Rumiyahs*, —que es publica en àrab, francès, anglès, alemany, rus, indonesi i uigur, entre d'altres— ens ha de fer plantejar els límits de la llibertat d'expressió a internet. És cert que l'aparell propagandístic de Daesh té similituds amb la propaganda exercida per l'Alemanya nazi, però el debat de la BBC planteja quin

panòptic han d'utilitzar estat i govern per a garantir la seguretat ciutadana a la xarxa.

No arriba a cap conclusió, però treu al debat públic el concepte «guerra de narratives» i el fet que l'amenaça terrorista i la lluita contra el terrorisme hagi restringit la llibertat d'expressió a molts països occidentals.

De fet, el gener de 2015,⁸ l'Exèrcit britànic havia anunciat que la seva 77a Brigada «se centraria en operacions psicològiques no letals utilitzant xarxes socials com Facebook i Twitter per lluitar contra els enemics guanyant el control de la narrativa en l'era de la informació».⁹

El 2017, la Oxford University publicava un estudi on a la pàgina 3 es llegeix «les tropes cibernètiques són equips governamentals, militars o de partits polítics compromesos amb la manipulació de l'opinió pública sobre els mitjans socials».¹⁰ El treball

8 EUROPA PRESS, «El Ejército británico crea una división de 'soldados de Facebook' para los nuevos retos militares».

9 SOLON, «Cyber warfare: Army seeks Twitter troops and Facebook warriors».

10 BRADSHAW i HOWARD, «Troops, Trolls and

denuncia l'existència d'organitzacions específiques creades, sovint amb diners públics, per ajudar a definir i gestionar el que es considera com «millor per a l'interès del públic». L'estudi es duu a terme a 28 països i demostra que «molts països diferents utilitzen un nombre important de persones i recursos per administrar i manipular l'opinió pública en línia, de vegades dirigida al públic domèstic i, de vegades, dirigida a públics estrangers». En una de les conclusions de l'estudi s'apunta: «No hi ha dubte que els usuaris de mitjans socials poden difondre el discurs d'odi, controlar altres usuaris o configurar campanyes de comunicació política automatitzades. Lamentablement, això també és un fenomen organitzat, amb importants recursos significatius a l'ús de mitjans socials per a la manipulació de l'opinió pública». I segueix: «La manipulació de mitjans socials organitzats es produeix a molts països de tot el món. En els règims autoritaris sol ser el govern que finança i coordina campanyes de propaganda

Troublemakers: A Global Inventory of Organized Social Media Manipulation».

Amb les xarxes socials, internet deixa de ser l'eina somiada que havia de tenir un paper fonamental en el suport dels valors democràtics per a convertir-se en un terreny abonat al control

a les xarxes socials. En les democràcies, solen ser els partits polítics que són els principals organitzadors de la manipulació de les xarxes socials. En molts països, les tropes cibernètiques tenen múltiples afiliacions, finançadors o clients. Així, mentre que els principals organitzadors de la manipulació de mitjans socials poden ser agències governamentals o partits polítics, també és important distingir aquells països on molts tipus d'actors fan servir les tropes cibernètiques. Sens dubte, l'organització de les tropes cibernètiques seguirà evolucionant. És probable que segueixi sent un fenomen global».

El debat entorn al retrocés evident de la llibertat d'expressió, al meu parer, és paral·lel a entendre com internet —que consideram l'esfera pública global del món actual— s'ha convertit en un doble camp de batalla. Primer, com ja hem esmentat, una batalla de narratives. Segon, una lluita entre una ciutadania conscient i apoderada del potencial de la xarxa com a eina de difusió global; una ciutadania usuària i utilitzada segons uns interessos «ciberneoliberals»¹¹

i uns partits polítics i uns estats que han desenvolupat mecanismes de control d'internet, en connivència de les empreses privades —grans portals, plataformes, empreses de dispositius, empreses de sistemes operatius i empreses de telefonia— que controlen les principals xarxes de comunicació al món.

El tema és vertaderament complex. Des del 2009, quan apareixen les primeres xarxes socials, internet deixa de ser per a molts l'eina somiada que havia de tenir un paper fonamental en el suport dels valors democràtics per a convertir-se en un terreny abonat al control, tant de la iniciativa privada com del govern. És cert, des del nostre punt de vista, que internet és un dels avenços en comunicació més important de la història de la humanitat, que, com ja hem dit, segueix sent el centre de l'organització social,¹² però també que és un gran panòptic social, tant per governs com per empreses. El recent anunci¹³ de l'aliança entre

el governamental Institut Nacional d'Estadística de Mèxic, i Facebook, una empresa privada amb seu als EUA, per a, en teoria, fomentar la participació en les properes eleccions n'és un exemple.

Pedro Macías, doctor en Cognició i Evolució Humana per la Universitat de las Illes Balears, considera que, avui dia, internet «és un instrument totalment desenvolupat i això ha fet que el poder polític i econòmic s'hagin apropiat del mitjà».¹⁴ Recorda Macías que, ja al 1887, Friedrich Nietzsche (1844-1900) va escriure: «La causa de l'origen d'una cosa i la seva eventual utilitat, el seu ús real i el seu lloc en un sistema d'intencions, són mons diferents; tot el que existeix, havent cobrat existència de qualsevol manera, es pot reinterpretar una i altra vegada d'acord amb noves finalitats, adoptat, transformat i redirigit per algun poder superior». La reflexió del filòsof apareix a *La genealogia de la moral*. El 2011, Jaron Lanier (1960) escriu un llibre interessant en què, considero, es pot esta-

---

nuevo sujeto político.

12 CASTELLS, *Redes de indignación y esperanza. Los movimientos sociales en la era de Internet*.

13 MENESES, «Facebook, el INE y la democracia

---

mexicana».

14 Conversa duta a terme amb Pedro Macías per a l'elaboració d'aquest article.

---

11 MACIAS, *Esfera pública y sociedad en red. El*

Molts països utilitzen un nombre important de persones i recursos per administrar i manipular l'opinió pública en línia

blir un paral·lelisme amb Nietzsche. Lanier es lamenta del que Nietzsche anomena «l'eventual utilitat d'una cosa», en el cas que ens ocupa d'internet. Lanier és un dels pares de la realitat virtual i, al 2011, era considerat per la revista *Time* una de les 100 personalitats més influents del món. A *El rebaño digital*, Lanier recorda que, a principis del segle XXI, la «noosfera», concepte que ell utilitza per anomenar a internet, es presentava en el discurs públic com la solució al control dels monopolis mediàtics, però mentre es multiplicaven els bloguers, escriu, el Govern de George W. Bush (1946) prenia «decisiones econòmiques i polítiques ruïnoses». «En lloc d'haver de fer front a una premsa dura, el Govern va començar a adquirir una vaga consciència de l'existència de multituds de bloguers que s'oposaven amb molt de soroll, però que s'anul·laven els uns als altres. [...] L'efecte de la blogoesfera en el seu conjunt va ser neutre».

El poder polític al 2003, just quan George W. Bush, Tony Blair (1953) i José Maria Aznar (1953), declaraven la guerra a Iraq començava a entendre que el «soroll» a l'esfera pública global els beneficiava. Després vendrien

les *fake news* i l'era de la postveritat, terme que ja apareix als anys 1990 i que el 2016 eclosiona amb força.

Parlam del referèndum del Brexit, considerat per autors com Katharine Viner (1971) com la primera votació política en la nova era.¹⁵ Els defensors del Brexit van argumentar que la Gran Bretanya li costava 350 milions de lliures a la setmana ser membre de la UE, però no van explicar els diners rebuts a canvi.¹⁶ Després vendria, ja al 2017, l'elecció de Donald Trump (1946) com a president dels EUA, que va arribar a declarar que «[Barack] Obama va gastar \$4 milions en honoraris legals per ocultar els fets veritables del seu naixement».¹⁷ Trump, segons *The Economist*, és el principal exponent de la política de la postveritat. I, no volem deixar de mencionar, el procés de pau a Colòmbia: 50,2% dels colombians van rebutjar els acords entre el Govern i les FARC en el plebiscit celebrat a l'octubre del 2016.¹⁸

15 VINER, «How technology disrupted the truth».

16 DAVIES, «The age of post-truth politics».

17 FREEDLAND, «Post-truth politicians such as Donald Trump and Boris Johnson are no joke».

18 LAFUENTE, «Colombia dice 'no' al acuerdo de

Arribats aquí semblen remotes, sobretot en l'esperit de comunicació horitzontal i participativa, experiències com *Indymedia* als EUA o *OhmyNews37* a Corea del Sud. *Indymedia* va ser una primera experiència del que es coneixerà després com periodisme ciutadà: l'apoderament de la ciutadania per a denunciar. Va néixer per donar veu a les protestes que tingueren lloc durant la conferència de l'Organització Mundial del Comerç, celebrada entre el 29 de novembre i el 3 de desembre del 1999, a Seattle. *OhmyNews37* es va considerar com el primer mitjà ciutadà i que es presentava amb el lema: cada ciutadà és un reporter. Va arribar a influir els resultats electorals de les eleccions del 2002.

Dan Gillmor (1951) establiria l'11 de setembre del 2001, amb els atacs d'Al-Qaeda a Nova York, com la data clau per a la consolidació del periodisme ciutadà i exposaria llavors que aquest era un fenomen comunicacional imparabile a la xarxa.¹⁹ Després vendrien les Primaveres Àrabs

paz con las FARC».

19 GILLMOR, *We the media: grassroots journalism by the people for the people*.

Habermas qualifica com a violència aquella comunicació distorsionada que impedeix que els individus percebin els seus propis interessos, sense ser conscients que estan sent coaccionats

(2011), el 15-M a l'Estat espanyol (2011), el Movimiento #Yosoy132 a Mèxic (2012)... És a dir, moviments ciutadans que van fer trontollar les formes d'organització política tradicional i els pilars dels quals va ser una ciutadania mobilitzada per i des de la xarxa. Entre el 2011 i el 2012, la xarxa era un espai d'apoderament i de comunicació d'una ciutadania que exigia canvis polítics i trobava, a internet, l'eina per reclamar-los.

Què ha passat amb la *netsociety* en un món en el que la llibertat d'expressió avui està en retrocés? Podem seguir parlant d'una ciutadania apoderada? I, sobretot, podem redefinir el concepte d'esfera pública i seguir plantejant internet com una eina que fomenta la democràcia si està en mans privades i si els estats han desenvolupat mecanismes de control de la llibertat d'expressió de la ciutadania a internet?

Avui dia, les denúncies d'Edward Snowden (1983) o de Chelsea Manning (1987), o fins i tot de Wikileaks, —quan van sorgir tot un escàndol que podrien haver provocat un escàndol que canviés ja no l'status quo, sinó les formes tradicionals d'organitza-

ció política— ens semblen només la punta de l'iceberg del control d'organismes estatals sobre una ciutadania que s'expressa globalment i, moltes vegades, sense haver-se preocupat ni pel que implica expressar-se en xarxa ni ha seguit els canvis legislatius que molts governs han promogut.

No estam parlant de casos extrems com a la Xina, on el Govern paga 50 cèntims a ciutadans xinesos que denunciïn a altres ciutadans que participin en fòrums crítics amb l'executiu. Altres casos extrems són, com hem vist, l'empresonament i assassinant d'activistes i periodistes a Mèxic, Turquia, Veneçuela... Parlam de la censura a països occidentals: dels EUA, del Regne Unit o de països membres de la UE, també l'Estat espanyol.

Mentre la germana de Valtònyc lleigeix: «La Justícia l'ha utilitzat com a cap de turc per donar una lliçó a tots els que dia rere dia vam demostrar el nostre descontent contra els que ens governen. No ens queda més alternativa que plantar clara a través de la mobilització social». Entre la gent hi havia cartells en defensa de *Fariña*, el llibre de Nacho Carrete-

ro (1981), publicat a Libros del K.O que feia només uns dies havia estat segrestat de les llibreries de l'Estat espanyol. Alguns comentaven la censura a Arco, la Fira d'Art Contemporani de Madrid, de l'obra de Santiago Sierra (1966) anomenada «Presos Polítics espanyols contemporanis».

En només 24 hores, entre el 20 i el 21 de febrer, la «lleï mordassa» havia actuat sobre el camp cultural i ara, tres anys després de la publicació, ja no només era camp de batalla d'activistes a favor de la llibertat d'expressió. Els 13 i 14 de febrer, sindicats i associacions ciutadanes havien convocat concentracions massives a diferents ciutats de l'Estat espanyol en defensa de cantants, periodistes, tuitaires, artistes i creadors sancionats per expressar la seva opinió a internet en els últims tres anys. Les concentracions havien passat sense massa renou.

Després de les 24 hores negres, Valtònyc, *Fariña* i «Presos Polítics espanyols contemporanis» havien convertit només quatre dies després la defensa de la llibertat d'expressió en tema d'editorial de gairebé tots els diaris de l'Estat, en tema de

conversa dels bars i en tema per a la premsa internacional.

Podria ser jo objecte de censura?

Fets: Sóc ciutadana de l'Estat espanyol i, al segle XXI, tenc disponible com a mínim fins a tres plataformes —tenc un compte a Facebook, Twitter, Instagram, i he signat amb aquestes un contracte d'usos i responsabilitats, encara que no n'he llegit la lletra petita— per expressar la meva opinió, però, des de ja fa mesos, quan arriba un gag del Polònia, el programa de sàtira política de TV3, sobre la família real m'ho penso dues vegades abans de penjar-lo a les meves xarxes, encara que no he dubtat ni un segon de tuitejar i retuitejar la censura exercida a Libros del K.O. Més fets: sóc periodista, en algun moment he fet fotos a policies a manifestacions o durant el 15-M, a Barcelona, he publicat un llibre a Libros del K.O i era una de les persones que envoltaven la germana de Valtònyc.²⁰

La teoria de l'acció comunicativa i de la democràcia deliberativa de Jürgen Habermas (1929) és, al meu parer,

encara vigent en aquesta segona dècada del segle XXI. Hem de recordar que és també Habermas qui qualifica com a violència aquella comunicació distorsionada que impedeix que els individus o els grups percebin els seus propis i veritables interessos, sense ser conscients que estan sent coaccionats.²¹

Tres punts, doncs, són claus per entendre la situació de la llibertat d'expressió a Occident: a) internet és una eina privada per a la comunicació i el foment i debat de l'interès general com ho són els mitjans de comunicació si hi ha una ciutadania apoderada; b) internet és un espai de negoci; i c) internet és també un espai de control per part d'un poder polític, que ha desenvolupat eines legislatives que no serveixen per a fomentar la convivència sinó per controlar una sèrie de postures polítiques que no interessin al poder polític.

Però no ens deixam vèncer pel ciberpessimisme: la xarxa és, i malgrat tot, el centre d'organització global i un espai de llibertat i construcció de coneixement cooperatiu. ■

■ Bibliografia

AMNISTIA INTERNACIONAL. «La situación de los derechos humanos en el mundo» [en línia]. 2017. Disponible a : <www.amnesty.org>.

BRADSHAW, Samantha i HOWARD, Philip N. «Troops, Trolls and Troublemakers: A Global Inventory of Organized Social Media Manipulations» [en línia]. University of Oxford. Disponible a : <www.blogs.oii.ox.ac.uk>.

CASTELLS, Manuel. *Redes de indignación y esperanza. Los movimientos sociales en la era de Internet*. Madrid: Alianza Editorial, 2012.

DAVIES, William. «The Age of Post-Truth Politics» [en línia]. A *New York Times*, de 24 d'agost del 2016. Disponible a : <www.nytimes.com>.

EUROPA PRESS. «El Ejército británico crea una división de 'soldados de Facebook' para los nuevos retos militares» [en línia]. 31 de gener del 2015. Disponible a : <www.europapress.es>.

FREEDLAND, Jonathan. «Post-truth politicians such as Donald Trump and Boris Johnson are no joke». A *The Guardian*, de 13 de maig del 2016. Disponible a : <www.theguardian.com>.

20 El raper Valtònyc va ser condemnat a tres anys i mig de presó pel contingut de les seves cançons.

21 MACIAS, *Esfera pública y sociedad en red. El nuevo sujeto político*.